

Høringsuttalelse om forslag til ny barnevernlov, NOU 2016: 6

Barnevernspedagogene i Akademikerforbundet (BiA) ønsker med dette å svare på høring om NOU 2016: 6 Ny barnevernslov – sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse.

BiA er en fag- og interessegruppe for barnevernspedagoger i fagforeningen Akademikerforbundet, som er en del av Unio. Vårt fokus er rettet mot utsatte barn og unge, og samfunnsmandatet og oppgavene barnevernspedagogene har for å bidra til en god oppvekst for alle. Vi er også opptatt av hvordan det tverrfaglige og flerfaglige arbeidet i barnevernet bør og kan styrkes, da barnevernet etter vårt syn er et felt med behov for flere profesjoners bidrag og samhandling.

Barnevernspedagogen er en sentral profesjon i barnevernet, og barnevernloven er et sentralt utgangspunkt for mange barnevernspedagoger i feltet. Vi er derfor opptatt av barnevernspedagogenes kompetansebidrag, og vil i dette høringssvaret sette fokus på den fagligheten barnevernspedagoger kan og skal representere, sett opp mot hvordan loven utformes. I dette ligger det også et kritisk blikk på egen profesjon, der styrking av rammebetingelser rundt det faglige arbeidet og styrking av utdanningen for barnevernspedagoger er viktige virkemidler for å sikre økt faglig kvalitet i barnevernet.

Generelle kommentarer

BiA ønsker gjennomgangen av loven velkommen. Barnevernloven har ikke hatt en samlet gjennomgang på nesten 25 år, og det er nødvendig å gå gjennom lovteksten og bruken av loven for å undersøke om den er funksjonell overfor utsatte barn og unge i et samfunn i stadig endring.

Mange av forslagene ser ut til å være opprydningsarbeid av strikt juridisk art. Her ser det ut til at utvalget i all hovedsak har gjort et godt arbeid. Videre vurderer vi at loven gjøres bedre tilgjengelig i måten den er utformet på.

Det er svært positivt at loven i større grad har en rettighetsbasert tilnærming til beskyttelse av barn, og at det legges stor vekt på å sikre barnets rett til medvirkning.

Vi har ikke kommentert alle forslagene som fremkommer i NOUen, men har forsøkt å belyse de mest sentrale forslagene der vi er enige, og alle forslagene der vi vurderer et annet syn enn utvalget legger til grunn.

Utvalgets sammensetning og mandat

Vi vurderer utvalgets arbeid som utilstrekkelig på de mer barnevernsfaglige områdene. Utvalget har utelukkende bestått av jurister. Selv om de gjennom referansegrupper og annet utadrettet arbeid har innhentet andre perspektiver, kan denne ensidigheten i sammensetningen i utvalget ha ført til at noen sider av loven ikke er tematisert eller drøftet bredt og godt nok på et barnevernsfaglig grunnlag. Vi vil peke på noen områder gjennom høringssvaret, der vi mener utvalget svarer på utfordringer

gjennom juridiske virkemidler, og der fagligheten gjennom og skjønnsutøvelse og kommunikasjon heller ville vært mer virksomme måter å oppnå målene på.

Ved en gjennomgang av en så inngripende lov som barnevernloven er det sentralt å belyse alle sider av den, både dens intensjoner, dens bruk som juridisk instrument, og - ikke minst - dens samfunnsmessige funksjon. Demografiske og familiemessige mønstre har gjennomgått en rivende utvikling, og de barnevernfaglige teoriene og praksisene har også gjennomgått store endringer. Dette har lovutvalget i mindre grad arbeidet med. Dette er uheldig, ikke minst fordi vi frykter at det vil gå mange år til neste gang loven blir revidert. En annen side ved dette er at den barnevernfaglige kompetansen i barnevernet, som i hovedsak er representert ved barnevernspedagoger og sosionomer, ikke benyttes systematisk i denne utredningen. Dette underkjenner etter vårt syn verdien av det rent barnevernsmessige, da det er viktig at samfunnet anerkjenner den faglige kompetansen som barnevernet må besitte. Når de faglige perspektivene i stor grad settes til side, mistes også det viktige tverrfaglige perspektivet som barnevernet er avhengig av for å sikre et godt arbeid og faglig forsvarlighet overfor utsatte barn og ungdommer og deres familier.

Vi håper at departementet i sin gjennomgang av NOUen og høringsvarene tar høyde for dette, og iverksetter ytterligere nødvendig utrednings- og vurderingsarbeid på sentrale områder. To særlige eksempler er forslag om innføring av partsrettigheter fra 12 år og etterverns-temaet.

Vi ønsker også å peke på det faktum at kommunenes barnevern har stor grad av variasjon i sin faglige praksis. I noen sammenhenger er dette naturlig og nødvendig, utfra kommunens organisering, størrelse og geografi. Men i en del sammenhenger er variasjonen uhensiktsmessig. Vi vurderer at en ny barnevernlov må bidra til å sikre likhet for loven for barn, ungdom og deres foreldre. Vi vil derfor peke på noen områder der dette er særlig sentralt i lys av dette.

Det er etter vårt syn svært uheldig at utvalget i sitt mandat ikke kunne vurdere dagens kapittel 5, dvs. barnevernets ansvar for enslige mindreårige under 15 år. *Alle* barn har individuelle behov for omsorg og beskyttelse og tiltak tilpasset barnets alder og modenhet. Dette er viktige rettigheter det er vanskelig å se at noen barn ikke skal innrømmes, også de over 15 år. Vi har tidligere avlevert hørings svar knyttet til forslag til endringer i barnevernsloven på dette området, og henviser til dette når det gjelder våre synspunkter på dette.

Kompetanse i barnevernet

Utvalget foreslår en ny lov som stiller enda høyere krav til tjenestene ute i kommunene enn i dagens lov. Det er allerede godt dokumentert at barnevernet er en av velferdstjenestenes mest komplekse fagfelt, og syns det er svært beklagelig at utvalget ikke tilrettelegger for å stille opp tydelige krav til hva slags kompetanse kommunene må sikre seg inn i tjenestene. BiA mener at det må lovfestes konkrete minimumskrav til barnevernsmessig kompetanse i det kommunale barnevernet og i institusjonsbarnevernet.

Gjennom NOUen pekes det på forventning til de barnevernansattes kompetanse i mange kapitler, selv om utvalget sier de ikke mener noe om dette. Begrunnelsen for ikke å mene noe legger utvalget på at de ikke vurderer å ha kompetanse til å vurdere dette. Som vi har påpekt, er vi enig med utvalget i at de har en begrenset kompetanse, men de opererer derimot ikke konsistent gjennom NOUen, da utvalget tar stilling på noen områder hvor de etter vårt syn heller ikke innehar nødvendig kompetanse. Når det gjelder kompetansespørsmålet, er dette etter vårt syn særlig beklagelig fordi

barnevernet skal operere faglig forsvarlig, men uten at det eksisterer forestillinger eller krav om hvilken kompetanse som gjør at tjenesten er faglig forsvarlig.

Gjennom NOUen er det noen kompetanseområder som fremheves særlig. Dette er kultursensitiv kompetanse, og kompetanse knyttet til samhandling og samarbeid med barn, ungdom og foreldre. I Kapittel 5, side 59 i NOUen, refereres det til hva Barnekomiteen vurderer er nødvendig kompetanse, og det refereres deretter til offentlig utredningsarbeid og ulike forslag til hvilken kompetanse som trengs i barnevernet. Det finnes altså kunnskap og utredninger om hvilken kompetanse som er viktig, og på hvilket nivå.

Vi vurderer det som svært defensivt av utvalget at de verken legger inn i lovforslaget at det kan utarbeides en forskrift knyttet til kompetansekrav, eller på andre måter vurderer loven som virkemiddel for å regulere krav til kompetanse utover det som allerede er fastslått i § 1-4. Utfordringene med dette er at infrastrukturen rundt barnevernet fortsetter å være svak. Dette rammer de som trenger tjenesten. Når det ikke eksisterer krav til kompetanse i det kommunale barnevernet, gir det også svært svake incentiver fra feltet inn mot utdanningssektoren. Ved å formalisere og strukturere krav til kompetanse, tydeliggjøres det hvordan kommunene kan oppnå faglige forsvarlige tjenester, og samhandlingen med utdanningssektoren kan forenkles. På denne måten kan det også sikres en likere standard i kommunene for den faglige praksisen, der vi i dag vet at det er variasjon som er det mest fremtredende trekket ved norsk barnevern i dag.

Ved barnevernsinstitusjoner er det som utvalget peker på i dag et krav om opp til 50 % fagkompetanse. Dette er etter vårt syn et alt for svakt krav, da de barn og ungdom som i dag trenger opphold ved barnevernsinstitusjoner ofte har store og sammensatte behov. Ofte har ungdommene behov for behandling knyttet til psykisk helse, slik som traumer, sorg, depresjoner og angst, og de bør møtes av 100 % kompetent personell.

Vi ønsker derfor å peke på opplæringsloven, og ber departementet se på hvordan krav til kompetanse der styres både gjennom lov og forskrift der, og vurdere samme innfallsvinkel i barnevernsloven. Dette gjør det forutsigbart for kommunene hva de må sikre av kompetanse, og barn og foreldre vil også på denne måten sikres kunnskap om hvilken type kompetanse de møter i barnevernet.

Ressurser i barnevernet

Det er mange av forslagene som vil betinge en økt ressursbruk fra barnevernets side. Vi kommenterer ikke dette under de enkelte lovforslagene, men kommenterer dette på generell basis her, samt under avsnittet om kapittel 18.

Oppfyllelse av intensjonen i lovforslagene betinger en betydelig ressurstilførsel fremover til både det kommunale barnevernet og institusjonsbarnevernet. Et særlig behov er knyttet til å ha nok fagfolk i det kommunale barnevernet, for å ivareta oppgavene etter barnevernloven. Der er det allerede i dag et betydelig gap mellom økningen i antall barnevernssaker og antall ansatte i kommunene. Et annet behov er å ha nok midler til å kompetanse- og fagutvikling i tjenestene, der det trengs betydelige innsatser for å sikre at kommunene er på et forsvarlig nivå. Videre er det kostnadsdrivende å utvikle og drifte nødvendige, relevante og kunnskapsbaserte tiltak. Barnevernet har mange målgrupper, og det er nødvendig med en bred tiltaksvifte for å svare opp behovene i barnevernets barn, ungdom og foreldre har.

Et eksempel på et ressurskrevende område er arbeidet med minoritetsfamilier som ikke behersker norsk. Tilgangen på gode tolker og tilpassete barnevernsfaglige hjelpetiltak sikres ikke i tilstrekkelig grad i dag, og ved en utbygging for å møte behov etter ny lov, er det sannsynlig at behovene vil øke i omfang sammenlignet med dagens bruk.

Når lovforslagene fra departementets side legges endelig frem, bør det følge en plan for hvordan kommunene og det statlige barnevernet skal settes i stad til å oppfylle lovens intensjoner, der staten og kommunene sammen må sikre en god nok ressurstilførsel knyttet til nok ansatte, ressurser til kompetanse- og fagutvikling og til tiltaksutvikling og tiltaksdrifting.

Barnevernledelse

Barnevernloven er det styrende arbeidsredskapet som barneverntjenesten arbeider etter. Lovforslaget innebærer en spissing av barnevernets arbeid i kommunene, noe vi støtter. Barnevernledelsens arbeid er sentralt, og deres formelle og uformelle makt er og bør være stor. De må gis frihet til å organisere det totale tjenestetilbudet på best mulig måte, i samhandling med kommunen forøvrig. Det faglig forsvarlige er barnevernsledelsens ansvar å sikre. Etter vårt syn er derfor er kompetansekrav til tjenesten og arbeid med styrking av barnevernleddet svært sentralt. Forskning peker på at hvordan en tjeneste er organisert og den kultur som utvikler seg, spiller en viktigere rolle enn den enkelte medarbeiders kvaliteter, når det gjelder hvordan saker behandles. Derfor vil en god barneverntjeneste være avhengig av både en kompetent ledelse, men også av kompetente medarbeidere som utfører tjenestens arbeid.

Gode ledere må også ha gode nok incentiver og virkemidler for å utføre sine oppgaver, sammen med en grunnstruktur og et fundament de kan stå på. At nasjonale myndigheter setter overordnede krav til kompetanse burde være selvsagt i denne sammenhengen. Men også tilgang til ressurser for å sikre nok og kompetente medarbeidere og videreutvikling av tjenesten gjennom fagutvikling og samhandling innad i kommunen og med andre sentrale aktører. Det siste er det opp til kommunene å sørge for sammen med barnevernledelsen.

BiA er derfor opptatt av nasjonale virkemidler som gir barnevernledelsen større handlefrihet, heller enn mindre. Tiltak som underbygger dette må prioriteres, da dette er det som raskest og best kan sikre god kvalitet i det kommunale barnevernet. Dersom forslaget om at barnevernledelsen må fatte alle akuttvedtak går gjennom, og i lys av at det allerede i dag er det krav om barnevernfaglig kompetanse er tilgjengelig 24/7, må ledelsesperspektivet utvides for det kommunale barnevernet. Samtidig må antall ansatte med høy kompetanse øke, noe som er et effektiviseringstiltak i seg selv, ved at faglig godt arbeid gir barn og familier større mulighet for riktig hjelp til rett tid. En styrking av kompetansen må også medføre tiltak som styrker utdanningene til de som arbeider i barnevernet. For barnevernspedagogenes del, mener BiA at det må utvikles en fagintegrert klinisk orientert utdanning på masternivå for barnevernspedagoger, som erstatter dagens bachelor-utdanning.

Kapittel 3: Tilpasning av loven til samfunns- og kunnskapsutviklingen– tidsriktighet

Intensjonen om å sikre at barneverntjenesten kan forholde seg til de arenaene barna oppfatter som sine hjem, og slik sikre at barnets behov for omsorg og beskyttelse legges til grunn, ser ut til å være ivaretatt.

Vi kan ikke se at utvalget har drøftet særskilt barnevernets ansvar for enslige mindreårige flyktninger som har fått opphold og skal bosettes i kommunene. Dette kan tolkes som at det ikke anses som nødvendig eller hensiktsmessig å skille denne gruppen barn ut spesielt, og at tilbud til disse barna dekkes av lovens øvrige bestemmelser. Det er i dag store variasjoner i botilbudene og oppfølgingen av bosatte enslige mindreårige flyktninger, og det hadde derfor vært ønskelig at barnevernets ansvar ble presisert, og at det ble stilt krav til de botilbudene som ungdommene skal bo i.

Vi legger merke til presiseringen av barnets og foreldrenes etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn som vesentlige momenter i vurderingen av barnets beste. Det er sentralt at dette ikke bare tas hensyn til ved valg av bosted ved plassering, men i alle andre sammenhenger. Det er viktig å presisere kravet til kultursensitivitet og gi føringer for å ivareta plikten til å utøve barnevernpraksisen med respekt for-, og i samarbeid med, barnet og foreldrene.

Kapittel 4: Lovstruktur, språklig og teknisk forenkling

Lovens nye struktur er oversiktlig og systematisk, og språket er forståelig. Dette vil kunne gjøre forslaget til ny lov lettere tilgjengelig for barn, foreldre og samarbeidspartnere. De strukturelle grepene møter intensjonen om å ha barnet gjennomgående i fokus, og tydeliggjør at dette omhandler barnet, ikke foreldrene.

Vi støtter at begrepet «atferd» tas ut av loven. Ungdommer som er avhengige av barnevernets inngripen knyttet til sin velferd på grunn av alvorlig bekymring rundet deres livssituasjon, bør slippe å omtales på en måte som etterlater et inntrykk av at de selv bærer ansvar og skyld for sin oppførsel, sine reaksjoner, relasjoner til omverdenen og situasjonen de lever i. Når et begrep befestes i loven, lever det i tillegg ofte sitt eget liv i fagfeltet på en uhenksom måte. Dette vurderer vi har skjedd, når ungdom omtales som å ha «høy» eller «lav» atferd og flyttes til «atferdsinstitusjoner» i fagmiljøene. Å ta begrepet «atferd» ut av loven, kan bidra til en mer bevisst bruk av språk og begreper, og tvinge fagmiljøene til å beskrive ungdom på måter som oppleves mer verdig og mer presist.

Kapittel 5: Regulering av grunnleggende rettigheter og prinsipper

Utkastet viderefører gjeldende formålsbestemmelse og krav til faglig forsvarlighet som rettslig standard. Barnet innføres som rettighetsbærer der barnets rett til omsorg og beskyttelse er presisert. Dessuten er prinsippet om medvirkning lagt til grunn som sentralt premiss for barnets beste, og hvor barnets beste er implementert som overordnet materiell vurderingsnorm, prosesskrav / saksbehandlingsregel med presiserte rammer for den skjønnsmessige vurderingen barnets beste skal baseres på.

Føringene ser ut til å være gjennomgående innarbeidet i utkastet, og vi støtter dette.

Ved at det lovfestes at barn «bør vokse opp i trygghet, kjærlighet og forståelse», innføres begrepet kjærlighet i loven. Begrepet er vanskelig definerbart, og det er vanskelig å vurdere om innføringen vil medføre store endringer i praksis, men det vil kunne kommunisere noe viktig til barn om intensjonen barneverntjenesten og tjenestens ansatte har. BiA er fornøyd med måten begrepet er plassert inn i lovteksten. Begrepet kan, slik det er formulert i lovens tekst, legges til grunn som en anerkjennelse av barnets behov for kjærlighet, ikke forstått som at ansatte i barneverntjenesten er pålagt å føle kjærlighet. Vi forstår dette som at barnevernet i alle beslutninger som tas, skal sørge for

å anerkjenne barnets behov for tilknytning og for å vokse opp i et miljø preget av omtanke og emosjonelt støttende omsorg.

I sammenheng med dette ønsker BiA en ny presisering inn i barnets-beste-vurdering. I Prop 106 L ble det påpekt at barnets beste skal være grunnleggende for alt arbeid i barnevernet og at prinsippet skal baseres på følgende faglige prinsipper: Tilknytnings- og relasjonskvalitet, biologiske bånd, mildeste effektive inngrep og barnets medvirkning. Dette er ikke fulgt opp i dette forslaget, og begrunnelsene er etter vårt syn svake. Vi anbefaler derfor at de opprinnelige momentene, og særlig barns behov for tilknytnings- og relasjonskvalitet inn i teksten. Vi anbefaler også i denne sammenheng at presiseringen «helst i egen familie» går ut, da den kan gi et inntrykk av at familie trumfer barnets rett og behov for en trygg tilknytning.

Barnets beste som gjennomgående prinsipp i hele loven er uløselig knyttet til barnets medvirkning, både prosessuelt og ved vurdering av faglig forsvarlighet. Dette følges i lovforslaget opp med eksplisitte krav til dokumentasjon av barnets medvirkning og krav til begrunnelse av hvilken betydning barnets mening har hatt i barnets beste-vurderingen i vedtak etter loven. Vi støtter dette. Økt medvirkning ser i praksis ut til både å kunne styrke barnets opplevelse av å føle seg verdsatt, inkludert og anerkjent, gi mer treffsikre tiltak og til å være med på å regulere at tiltak avsluttes/justeres / endres til riktig tid.

Metoder og modeller for barnevernsfaglig arbeid

Familieråd er foreslått inn i fosterhjemsarbeidet i loven når det gjelder rekruttering. BiA vurderer at familieråd er en viktig og god metode for medvirkning og nettverksmobilisering. Den benyttes i dag på mange områder i barnevernets arbeid, og det er helt sikkert rom for at denne metoden skal benyttes i enda større grad. BiA støtter derimot ikke at en metode skal fremheves i lovteksten, da det finnes mange metoder, modeller og innfallsvinkler som styrker medvirknings- og nettverksmobiliseringsarbeidet, og det vil helt sikkert stadig utvikles nye.

Vi anbefaler heller at en lovfester en plikt til å arbeide systematisk med medvirkning, involvering, deltakelse og netteværksmobilisering for å ta best mulig beslutninger, og kunne finne gode ressurser i barnets slekt og nettverk når dette trengs, og at dette legges inn i lovens § 4 som et eget ledd.

Kapittel 6: Barnevernsloven som en rettighetslov for barn

Utvalgets tilrådning forutsetter at det fortsatt skal legges en skjønnsmessig vurdering til grunn, og det er ikke innført en detaljregulering i loven, selv om det innføres en rett for barn til nødvendige tjenester og tiltak etter barnevernsloven når vilkårene for det er oppfylt. Det er presisert at barnets rett til faglig forsvarlige tjenester, med alt det innebærer knyttet til presisering av medvirkning og vektning av barnets beste, gjelder uavhengig av kommunens ressursituasjon, tilsvarende den plikt kommunen allerede har til å yte nødvendige bevilgninger til lovpålagte ytelser. Vi støtter dette.

Vi forstår rettighetsfestingen som å inneha en i første rekke symbolsk, psykologisk og pedagogisk funksjon. Det er viktig at dette gjøres for å bidra til en harmonisering av velferdsretten for øvrig.

Rettighetsfestingen, som ett av flere grep, vil samlet kunne styrke barnets rettsstilling. Det er dog viktig i at barnet reelt settes i stand til å kreve sine rettigheter. Det vil måtte gjøres et omfattende arbeid for å sette barna i stand til å kunne gjøre sine rettskrav gjeldende – i siste instans - for en

domstol, dersom intensjon om at statusen som rettssubjekt skal innebære en form for siste sikkerhetsventil for barnet, dersom det, mot formodning, sviktes av både foreldre og barnevernstjenesten/fylkesmannen. Derfor er vi opptatt av at ny § 4 stadfester plikten kommunene har for å jobbe systematisk med metoder og innfallsvinkler til medvirkning og involvering.

Kapittel 7: Ansvar for trygt oppvekstmiljø, omsorg og beskyttelse

Vi er glade for at forslag til ny lov stadfester en plikt for kommunen til å ta et helhetlig ansvar for barn og unge i kommunen. § 112 tredje ledd pålegger kommunestyret å lage en plan for kommunens arbeid med barn og unge. Vi foreslår at for å sikre beslutningsgrunnlaget for og oppfølging av dette arbeidet, så bør det legges inn i bestemmelsen at kommunens administrasjon legger frem en årlig status for arbeidet til kommunestyret, slik opplæringsloven § 13-10 stiller krav til utdanningssektoren. Dette kan sikre en aktiv involvering og avklaring mellom tjenestene og nivåene i kommunene. Videre er det viktig hvordan kommunen oppretter et systematisk samarbeid med frivillige aktører i kommunen, som et bidrag til å styrke barns oppvekstvilkår.

Opphevingen av gjeldende § 2-1 tredje ledd kan være uproblematisk, dersom internkontrollforskriften anvendes slik at den gir kommunens politikere nødvendig innsyn og politisk beslutningsgrunnlag. Dette forutsetter imidlertid at barneverntjenesten og lokalpolitikere samhandler godt rundt internkontrollen.

Presiseringen av at ansvaret for forebyggende arbeid rettet mot alle barn og familier ligger hos kommunen, kan bidra til å sikre at det forebyggende arbeidet vies nødvendig oppmerksomhet når barneverntjenestens mandat spisses rundt kjerneoppgavene.

Den lovfestede plikten kommunen får til å samordne tjenestetilbudet til barn, og plikten til å utarbeide en langsiktig plan for arbeidet med barn og unge, kan styrke kommunens gjennomgående fokus på barnas stilling i samfunnet.

Vi støtter at kommunens plikt til planlegging og samordning der barnet og familien har sammensatte behov presiseres. En implementering av intensjonen krever økt koordineringssamarbeid med andre hjelpeinstanser, der kravene til kompetanse om egen og andre tjenesters grensesnitt vil være viktig for at barnets samlede behov skal dekkes. Dette arbeidet vil også skulle utføres i samarbeid med foreldre, og med økt medvirkning fra barnet, siden barnets medvirkning er uløselig knyttet til barnets beste og grunnleggende for forståelsen av faglig forsvarlighet.

Hjelpetiltak hvor barnevernstjenesten i dag yter en kombinasjon av råd- og veiledning til den som har omsorgsansvaret og støttetiltak i form økonomisk bistand til for eksempel barnehage, SFO, fritidsaktiviteter etc, er et eksempel hvor det ser ut til å kunne bli behov for grenseoppgang mellom barneverntjenestens råd og veiledning av foreldrene om ivaretagelse av barnet, opp imot NAVs økonomiske bistand, der hvor økonomisk bistand er nødvendig grunnet fattigdom. På samme vis kan det se ut til at de presiseringene utkastet legger opp til vil kunne påvirke oppgavefordelingen mellom NAV og barneverntjenesten der hvor ungdom har behov for sammensatte ettervernstiltak.

Vi er glade for at det presiseres at kommunen plikter til å sørge for at barnevernstjenesten til enhver tid er tilgjengelig for henvendelser fra barn og fra andre offentlige myndigheter, samt plikten til fortløpende å vurdere meldinger og behov for hastetiltak, og å fatte vedtak om hastetiltak. Dette er et

viktig og nødvendig grep for å sikre barns beskyttelse. Forslaget vil innebære et krav om barnevernsfaglig kompetanse er tilgjengelig 24/7 i kommunene hvis en slik ordning skal møte kravet om faglig forsvarlighet. Her vil lovforslaget sannsynligvis måtte bety at enda flere kommuner enn i dag må samarbeide om barneverntjenestene for å kunne møte dette kravet.

Kapittel 8: Særlig om samarbeid mellom barnevern og psykisk helsevern

Vi slutter oss til utvalgets vurdering av at det er behov for å utrede og avklare ansvarsforhold, og for å få til en bedre samordning mellom barnevern og psykiske helsetjenester, samt rusomsorgen. Vi støtter utvalget i at det er behov for en «barnevernhelsereform», for å sikre at riktige ressurser gis til utsatt barn og ungdom til rett tid.

Inntil dette arbeidet er avsluttet og eventuelle tiltak implementert er det viktig, slik forslaget legger opp til, at adgangen til såkalte sektorovergripende plasseringer, dvs. innleggelse i psykisk helsevern med hjemmel i barnevernsloven opprettholdes, slik at barn sikres rett hjelp til rett tid. Det er i dag for lite tilgang på gode integrerte behandlings- og omsorgstilbud, der hvor barnet har behov for å bosettes utenfor hjemmet, og samtidig har behov for bistand fra spesialisthelsetjenesten.

Lovpålagte samarbeidsavtaler med krav til innhold, herunder prosedyrer ved sektorovergripende plasseringer og tvisteløsningsordning ansees som en naturlig oppfølging, og vi støtter dette.

Kapittel 9: Melding til barnevernstjenesten og barnevernstjenestens undersøkelser – krav til dokumentasjon

Gjeldende fristregler for gjennomføring av undersøkelser videreføres, og det presiseres i loven krav til innhold og systematikk i arbeidet. Vi støtter dette.

Kapittel 11: Tiltakene i barnevernet

Ny språklig og strukturell fremstillingen av bestemmelsene om tiltak, fremstår som oversiktlig, ryddig og lettere å finne frem i enn dagens lov.

At frivillige hjelpetiltak som retter seg mot barn med partsrettigheter, heller ikke kan opprettholdes hvis barnet motsetter seg tiltaket er en logisk konsekvens av partsrettighetene, men krever stor grad av selvinnsikt fra relativt unge barn med ulik grad av modenhet, og muligheten til å pålegge hjelpetiltak vil kunne bli viktig.

Samfunnets nye familiestruktur hvor mange barn bor i flere hjem, og presiseringene av barnet som rettighetsbærer, gjør at ny hjemmel for å pålegge hjelpetiltak mot samværsforeldre fremstår som en naturlig forlengelse. Vi støtter også at det innføres en ny bestemmelse om at barnevernet har ansvar for å kartlegge og undersøke barnets omsorgssituasjon også der barnet er flyttet til et annet sted etter en privat avtale.

Vi støtter utvalgets forslag til ny bestemmelse om samtykke til helsehjelp og samtykke til spesialundervisning jf. nye §§ 16 og 17. Dette anser vi som viktig for å unngå alvorlige konsekvenser for barn med foreldre som motsetter seg dette.

Vi anbefaler en klarere presisering i forskrift om fosterhjem jf. ny § 52, slik at den også hjemler kommunens plikt til å sikre individuell veiledning av fosterforeldrene.

At barnevernstjenesten gis myndighet til å oppheve vedtak om omsorgsovertakelse dersom de private parter samtykker, og de materielle vilkårene er oppfylt, fremstår som en naturlig forenkling og effektivisering.

Lovfesting av vilkår som er utviklet i rettspraksis for enkelte tiltak, for eksempel vilkåret om særlig tungtveiende grunner for samtykke til adopsjon, fremstår som en naturlig innarbeiding av gjeldende praksis.

Kapittel 12: Hastevedtak

Vi støtter utvalgets erstatning av begrep fra akuttvedtak til hastevedtak og å samle alle bestemmelsene om hastevedtak i et eget kapittel. Vi støtter også at en kan benytte hasteflytting selv om barn og ungdom ikke bor i hjemmet på tidspunktet hasteflytting skjer. Vi støtter utvalget i at barnevernstjenesten skal være de eneste med myndighet til å fatte vedtak om hasteflytting. Dette vil bidra til at barns rettssikkerhet og behov vurderes og behandles gjennom barnevernfaglig kompetanse. Dette understøtter også nåværende krav til kommunene om at de skal ha en døgnkontinuerlig barnevernfaglig beredskap.

Kapittel 13: Kontakt og samvær

Lovens presisering av barnets rett til samvær, er en justering i tråd med dagens rådende barnevernsfaglige oppfatning, og er en naturlig oppfølging av dreiningen av fokuset inn mot barn som rettighetsbærere. Intensjonen i forslaget om å tilrettelegge for mer omfattende kontakt og samvær med viktige personer for barn i deres liv er viktig. enn praksis er i dag, er noe vi støtter. Vi vurderer dog at det er viktige skjønsmessige vurderinger som må foretas når en vurderer dette. Det er viktig for barn å kunne treffe og opprettholde kontakt med viktige personer, og barnevernet bør i større grad tilrettelegge for dette, men vil presisere at dette må være barnets rett, og ikke personenes rett til samvær med barnet.

Kapittel 14: Oppfølging av barn og foreldre etter tiltak.

Samlingen av alle bestemmelsene om oppfølging og planer i ett kapittel i loven, samt presiseringen av innholdet i omsorgsansvaret og foreldreansvaret for barnet etter en omsorgsovertakelse fremstår som oversiktlig og informativt.

Tiltakene som er foreslått for å styrke oppfølgingen av både barn og foreldre etter tiltak, både videreføringen av oppfølgingsansvaret ved hjelpetiltak, men også plandelen, vil kunne sikre en systematisk og regelmessig oppfølging av barnet og foreldrene. Presiseringen av kravene til at planen skal inneholde en angivelse av tiltakenes målsetting, innhold og antatte varighet, er i tråd med godt barnevernsfaglig arbeid.

Kravet om at barnevernstjenesten skal legge til rette for at omsorgen om mulig kan tilbakeføres til foreldrene etter vedtak om omsorgsovertakelse, i tillegg til kravet om at barnevernstjenesten må vurdere om det er nødvendig med endringer eller ytterligere tiltak for å kunne nå dette målet, er også

i tråd med godt barnevernsfaglig arbeid. Vi vil allikevel anbefale at setningen hvor tilbakeføring benyttes i § 42, bør løftes ut i et eget ledd. Videre bør en vurdere om tilbakeføring er noe som skal vurderes jevnlig, jf. fylkesnemndas vedtak i saken, men ikke kontinuerlig, da dette skaper konkrete utfordringer i barns hverdag knyttet til at stabiliteten utfordres ved at dette stadig tematiseres for alle involverte parter. Barn, foreldre og fosterforeldre bør oppleve en forutsigbarhet i omsorgssituasjonen. Arbeid med tilbakeføring bør derimot være særs aktivt ved hasteplasseringer.

Etableringen av en ordning med en støtteperson for foreldre etter omsorgsovertakelse vil, dersom ordningen reguleres i den retningen og støttepersonene får den nødvendige opplæring og veiledning, være viktig for foreldre og for barna. Her bør et samarbeid med familievernkontoret være sentralt. Det er imidlertid vanskelig å vurdere konkret før en eventuell regulering av ordningen er på plass.

Samværnsplan er et godt verktøy for å sikre forutsigbarhet for alle samværnsberettigede, og gjør det også lettere for alle parter å få sine rettigheter prøvd ved uenighet.

Barnevernstiltak for ungdom mellom 18-23 år

BiA mener det er sterkt beklagelig at ettervernet behandles svakt i NOUen. Det er ingen incentiver for at barnevernets arbeid med ettervern styrkes gjennom forslaget. Med de foreslåtte formuleringene kan en være bekymret for at det heller vil svekkes.

Forskning på området viser at lovteksten i dag ikke i praksis sterkt nok gir de unge beskyttelse eller støtte i overgangen til voksenlivet, ikke minst fordi denne delen av lovteksten er vanskelig formulert. Når denne nå i tillegg gjemmes fullstendig bort blant saksbehandlingsreglene i § 76, er forslaget å regne som en klar svekkelse av ettervernet. Det er svært urimelig at ettervern med dette skyves unna, og ikke nevnes eksplisitt f.eks. i § 12, som handler om hjelpetiltak.

Når det gjelder ettervern er det også ulik praksis når det kommer til «angrefrist», ettersom det ikke satt noen standard for det. Dette medfører store forskjellige i kommunene og går ut over unge som er i en sårbar overgang til voksenlivet.

Vi anbefaler at departementet iverksetter nødvendig arbeid for å vurdere hvordan ettervernet kan styrkes i fremtiden, for eksempel knyttet til aldersgrense utover 23 år slik mange andre land har, og hvordan ungdommers rettigheter og ettervernets innhold kan styrkes. BiA er gjerne i dialog om dette arbeidet videre.

Kapittel 15: Bosted utenfor hjemmet

Reguleringen av bestemmelsene om fosterhjem og institusjon i egne kapitler i loven, gjør loven mer oversiktlig og lettere tilgjengelig. Lovfesting av at barnevernstjenesten alltid skal vurdere om noen i familie eller nært nettverk kan være fosterhjem samt tilrettelegge for bruk av metoder som er nettverksmobiliserende i den forbindelse (jf. vårt forslag under kapittel 5), vil sammen med kravene til samarbeid, medvirkning og dokumentasjon, kunne være med på å sikre synliggjøring av at barneverntjenestene oppfyller konvensjonenes krav, i tillegg til at det kan virke som et insitament til å økt vurdering av bruk av ulike metoder, for eksempel familieråd, og familieplasseringer.

Det er stor enighet om at antallet flyttinger som allerede plasserte barn opplever, bør ned. Det

imidlertid et paradoks at kravet til institusjonene om definert målgruppe vil kunne medføre flytting av barn når barnet endrer seg ut av den definerte målgruppen. Det er uklart om presiseringen i loven vil medføre redusert antall flyttinger, fordi det er uklart om reguleringen vil treffe og regulere årsakene til at det er så høy frekvens på flyttinger i dag.

Barnevernets barn har over tid bedt om klarere regulering av tvangsbruk på institusjoner, og presiseringene av rettighetsforskriftens tvangsbestemmelser og sentrale rettighetsbestemmelser i loven, ser ut til å kunne møte dette uttalte behovet.

Tilgang på ny teknologi, for eksempel spyttprøver, gjør forslaget om å gjøre bestemmelsene om rusmiddeltesting teknologinøytrale, til en naturlig endring og tilpasning til nylig justerte regler på rusfeltet, og vil kunne medvirke til at loven står seg gjennom tid og vil kunne favne nye endringer i teknologi. Nyere ordninger er enklere å forvalte i tråd med ivaretagelse av integritet, og er ikke så kompetansekrevende eller kostnadskrevende å drifte at det nødvendig vis vil medføre økte kostnader og stor omlegging av administrative rutiner.

Innarbeiding og presisering av Rettighetsforskriftens bestemmelser om saksbehandling og klage i loven, virker informativt og gjør det lettere tilgjengelig for barn, pårørende og samarbeidspartnere.

Kapittel 16: Partsrettigheter og ordninger som sikrer barns prosessuelle rettigheter

Som tidligere omtalt krever det kompetanse og tid å styrke barns mulighet til å være aktive medvirkere i egen sak.

Vi støtter ikke forslaget om at alle barn fra 12 år skal gis fulle partsrettigheter. Vi vurderer det som en bedre løsning at barnevernstjenesten gis en skjønnsmessig adgang til å innvilge partsrettigheter også for barn og ungdom under 15 år. Det er etter vårt syn forskjell på å gi fulle partsrettigheter og det å sikre at barn får uttale seg og være med å påvirke beslutninger som tas. Et ensidig juridisk svar på involvering av barn, kan gjøre ivaretagelsen av barnet og sikring av barnets beste vanskeligere (den faglige oppgaven enda mer kompleks og utfordrende), der det også må tas hensyn til de belastninger barnet står i.

Til grunn for en skjønnsmessig vurdering om et barn under 15 år bør innvilges partsrettigheter, bør det utvikles en forskrift som oppstiller kriterier for vurderingene. Det kan for eksempel handle om tilfeller der barna er veldig uenige med sine foreldre, eller der barnet anses å ha nytte av å ha partsstatus på bakgrunn av sin situasjon og modenhet.

Justeringen av øvrige partsrettigheter avgjort av hvilken tilknytning vedkommende har til barnet og hvilken betydning saken har for personen, fremstår som en naturlig tilpasning til dagens familiemønstre og fraværet av legaldefinisjon av ”foreldre” og ”hjem”.

Det har lenge vært et ønske fra barnevernets barn at det skal fremkomme i bestemmelse i barnevernsloven om rett til dokumentinnsyn at det skal være adgang til å nekte innsyn dersom dette kan medføre «skade eller fare for barnet eller andre». Bestemmelsen slik den fremkommer ser ut til å kunne ivareta dette.

Vi støtter intensjonen i forslaget om opprettelse av en trygghetsperson som erstatter flere funksjoner

slik det er utformet i dag. Vi vurderer at det må opprettes et nytt «regime» rundet dette, og dette bør reguleres i en egen forskrift. Ordningen med trygghetsperson vil kunne styrke barnets mulighet til å opptre som rettighetsbærer, og redusere antallet personer barnet skal forholde seg til. Samtidig vil det være utfordrende og kreve høy kompetanse å skulle forene rollene, funksjonene og oppgavene i en person. Det er vanskelig å se for seg at personer uten barnevernsfaglig kompetanse vil kunne fylle rollen. Ordningen med oppnevning vil kunne bli krevende å forvalte for Fylkesmannen, tatt i betraktning antallet trygghetspersoner som skal rekrutteres og barnets egen medvirkning i prosessen, også i tidlig alder.

Kapittel 17: Økt rettsikkerhet ved saksbehandlingen i fylkesnemnda

Vi vurderer at omsorgsovertakelser og andre inngripende tiltak som behandles i nemndene, bør behandles i utvidet nemnd. Dette vil styrke barnets og foreldrenes rettsikkerhet, ved at flere faglige perspektiver bringes inn i behandlingen av saken.

Prøveordningen med samtaleprosess som pågår i noen utvalgte fylkesnemnder, bør utvides til alle nemnder. Dette er en ordning som kan forhindre konflikter og legge grunnlag for et bedre samarbeid mellom partene og barnevernet, som bør innføres som en generell ordning.

Kapittel 18: Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er ikke mulig å gi et konkret anslag for de merutgiftene eller innsparingene forslagene medfører. Som bemerket innledningsvis er det imidlertid mange nye føringer, blant annet for å realisere økt medvirkning, barnet som rettssubjekt og utvidet krets av samværsberettigede, som det vil medføre svært kompetanse- og tidkrevende arbeid å realisere på en barnevernsfaglig tilfredsstillende måte. Det vil også kreve økt tilgang på tilrettelagte lokaler og merutgifter til transport og opphold for ansatte, samværskrets, tiltaksarbeidere og trygghetspersoner. Enkelte av forslagene i utvalgets lovforslag antas derfor å ha både omfattende økonomiske og administrative konsekvenser.

Det er grunn til å anta at kvalitativt godt barnevernsarbeid medfører store samfunnsmessige innsparinger på sikt, men disse innsparingene vil overveiende sannsynlig komme i andre tjenester enn barneverntjenesten, for eksempel helse, sosial, utdanning etc. Avgrensningen av barneverntjenestens oppgaver opp mot kommunens og andre tjenesters, vil kunne gi noe innsparinger dersom det for eksempel realiseres at NAV finansierer den økonomiske delen av tiltak som barnehage, SFO, fritidsaktiviteter, ettervernsbolig og livsopphold, der hvor barnevernet ikke har omsorgen og utfordringene med finansiering skyldes foreldrenes eller ungdommens fattigdom. Omfanget er imidlertid vanskelig å anslå.

Med hilsen

Anne Grønsund
Leder for barnevernspedagogene i Akademikerforbundet

